

Pochybnosti

Každý člověk v některých chvílích a situacích prochází pochybnostmi, a někdy velmi těžkými pochybnostmi. A za určitých okolností a podmínek je to zcela legitimní. Problémem je ovšem, jaké to jsou okolnosti a jaké podmínky. Pod dlouhotrvajícím vlivem zpředměťujícího myšlení nám vždycky především napadá, že se naše pochybnosti mají a musí vztahovat k něčemu „předmětnému“, co lze poměrně určitě vymezit, tedy o čem toho poměrně dost „víme“ (tj. domníváme se, že toho dost víme). Tak např. v určitých dobách lidé pochybovali o tom, že by planety nebo dokonce hvězdy mohly být nějakými velkými hmotnými tělesy (ačkoliv někteří myslitelé třeba ve starém Řecku takovou myšlenku vyslovili). Jindy zase některý myslitel vyslovil pochybnosti o tom, že některá mytická vyprávění (např. o tom, co nejvyšší olympský bůh Zeus udělal svému otci) by mohla být pravdivá. Mnohem později zase někteří vědci vynesli autoritativní výrok o tom, že žádný stroj těžší vzduchu nemůže dlouhodobě létat. Ve všech takových a podobných případech se takové pochybnosti týkaly předmětných skutečností (nebo tak aspoň byly chápány). To všechno mohou být (a někdy i jsou) oprávněné pochybnosti, ale jsou to pochybnosti „nepravé“; pravá pochybnost neznámá váhání, zda se to s něčím, nějakou údajnou „skutečností“ má tak nebo onak, nýbrž je to pochybnost, která svůj „předmět“ (přesněji „cíl“) teprve vyhledává, tedy pochybnost štouravá, zavrtávající se do zatím ještě zamotaného klubka mnoha souvislostí, které zatím ještě čekají na rozmotání. A něco takového je možné pouze v reflexi, když se aktivní subjekt, nadaný vědomím a schopností myslet, vrací k tomu, co už udělal, co vykonal a provedl, a to proto, že výsledek není dost uspokojivý, neřku-li zcela neuspokojivý. A pak se ty vrtavé pochybnosti netýkají toho „výsledku“, ale chtějí vyzkoumat, kde došlo k chybě ještě před tím výsledkem, tj. kde jsem „já“ udělal chybu (nebo v jiném případě: kde jsme „my“ udělali chybu).

(Písek, 100823-1.)